



Παίζοντας στο αρχαίο θέατρο

οι ατυχίες του Ευτύχιου

Συντονισμός έργου: Μαρία Λαγογιάννη, Δρ Αρχαιολόγος
Σουζάνα Χούλια-Καπελώνη, Αρχαιολόγος

Γενική επιμέλεια: Έλενα Μπαζίνη, Αρχαιολόγος

Σχεδιασμός περιεχομένου: Αλεξάνδρα Σέλελη, Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος

Γραφιστική - καλλιτεχνική επιμέλεια: Σπήλιος Πίστας, Γραφίστας

Κείμενα - παιδαγωγική επιμέλεια: Αλεξάνδρα Σέλελη, Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος
Εβίτα Τσιώλη, Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος

Εικονογράφηση: Αλεξάνδρα Σέλελη, Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος

Διορθώσεις κειμένων: Βιολέττα Ζεύκη, Αρχαιολόγος - Μεταφράστρια

ISBN: 978-960-386-225-3

©2015 Υπουργείο Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων

Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Διεύθυνση Μουσείων

Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας

Θεμιστοκλέους 5, 106 77

E-mail: dm@culture.gr

Απαγορεύεται η οποιαδήποτε μερική ή ολική ανατύπωση χωρίς την άδεια του εκδότη

προς τον εκπαιδευτικό

Το έντυπο *Παίζοντας στο αρχαίο θέατρο* απευθύνεται σε παιδιά του νηπιαγωγείου και των πρώτων τάξεων του δημοτικού.

Οι *ατυχίες του Ευτύχιου* επινοήθηκαν με αφορμή ένα θραύσμα αρχαίου ελληνικού αγγείου που βρέθηκε στην πόλη του Τάραντα της Κάτω Ιταλίας και χρονολογείται στις αρχές του 4ου αιώνα π.Χ. Παρουσιάζει έναν ηθοποιό (υποκριτή), ντυμένο με θεατρικό κοστούμι, να κρατάει στο αριστερό του χέρι μικρό σπαθί και στο δεξί το προσωπίό του. Ενώ στην τέχνη της αρχαιότητας πρωταγωνιστούν συνήθως μορφές με ιδανική ομορφιά, η εικόνα σε αυτό το μικρό κομμάτι αγγείου δίνει μια εντύπωση αρκετά διαφορετική: όχι μόνο γίνεται φανερή η προσπάθεια να αποδοθούν τα ατομικά χαρακτηριστικά του ηθοποιού, αλλά και υπογραμμίζεται η αντίθεση ανάμεσα στο πρόσωπό του, κουρασμένο και αζύριστο, και στο μεγαλόπρεπο προσωπίό του ρόλου που θα υποδυθεί. Το στιγμιότυπο αυτό από τα παρασκήνια της παράστασης υπαινίσσεται, με τρόπο ζωντανό και άμεσο, τη διαδικασία “μεταμόρφωσης” της πραγματικότητας που βρίσκεται στην καρδιά της θεατρικής πράξης.

Η ιστορία του Ευτύχιου στόχο έχει να εισαγάγει τα παιδιά στην “ανάγνωση” της αγγειογραφίας ως πηγής πληροφοριών. Επιχειρεί, επίσης, να φωτίσει την κοινωνική και πολιτική διάσταση του αρχαίου θεάτρου, πώς, δηλαδή, το θέατρο εντασσόταν στη ζωή της πόλης και στο βίωμα των ανθρώπων. Παρουσιάζεται η προετοιμασία μιας παράστασης (διοργάνωση, συντελεστές, κοστούμια και προσωπίδα), ενότητα σημαντική αλλά και εύληπτη για τα παιδιά αυτής της ηλικίας. Περιλαμβάνονται, επίσης, νύξεις σε πλευρές του θεάτρου που διαφέρουν από τη σημερινή αντίληψη και πρακτική. Στην αρχαιότητα οι παραστάσεις τραγωδίας και κωμωδίας δεν συνιστούσαν αυτόνομο καλλιτεχνικό γεγονός. Αποτελούσαν μέρος μιας σημαντικής θρησκευτικής γιορτής, των Μεγάλων Διονυσίων, και διοργανώνονταν από τους άρχοντες της πόλης στο πλαίσιο δραματικών αγώνων με σκοπό την ανάδειξη του καλύτερου ποιη-

τή. Τιμητική ήταν η νίκη και για τον χορηγό που χρηματοδοτούσε την παράσταση, ενώ από τα μέσα του 5ου αι. π.Χ. κρίνονταν και βραβεύονταν και οι πρωταγωνιστές. Τέλος, στην ιστορία θίγονται θέματα όπως η επιλογή των ηθοποιών (οι οποίοι αρχικά ήταν συχνά ερασιτέχνες), ο θεσμός της χορηγίας, τα έπαθλα των αγώνων και τα συμπόσια ως επινίκια εκδήλωση και έκφραση κοινωνικής ζωής.

Ο τρόπος με τον οποίο θα αξιοποιηθεί το υλικό είναι στην κρίση του νηπιαγωγού ή του δασκάλου. Μπορείτε να διηγηθείτε την ιστορία στην τάξη σαν παραμύθι και να εμπλουτίσετε την αφήγηση χρησιμοποιώντας τη δαχτυλόκουκλα. Τα στιχάκια που συνοδεύουν την ιστορία μπορούν να διαβαστούν παράλληλα με το κείμενο ή και αυτόνομα, σαν μία πιο σύντομη εκδοχή της ιστορίας. Μπορείτε, επίσης, να χρησιμοποιήσετε τις περιπέτειες του Ευτύχιου ως αφορμή για εικονογράφηση, κατασκευές, δραματοποίηση και θεατρικό παιχνίδι ή ακόμα και να επινοήσετε με τα παιδιά τις δικές σας ιστορίες με αφορμή την πλούσια αρχαία εικονογραφία.

Το έντυπο περιλαμβάνει, επίσης, μια σύντομη αναφορά στον θεό Διόνυσο, τη λατρεία του στην Αθήνα, καθώς και τη μορφή και την εξέλιξη του θεατρικού οικοδομήματος πλάι στο ναό του, στη νότια πλευρά του λόφου της Ακρόπολης. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την πληρέστερη παρουσίαση του θέματος στο σχολείο, καθώς και για να συνοδέψουν ενδεχομένως μία επίσκεψη στον αρχαιολογικό χώρο του διονυσιακού θεάτρου ή κάποιου άλλου αρχαίου θεάτρου κοντά στο νηπιαγωγείο ή το σχολείο.

Τέλος, στο παράρτημα θα βρείτε μια σειρά από εικόνες από την αγγειογραφία και τη γλυπτική, με θέματα που εμπνέονται από τον κόσμο του αρχαίου θεάτρου. Οι εικόνες αυτές εμπλουτίζουν τις γνώσεις των παιδιών και κεντρίζουν τη φαντασία τους.



Με βλέπετε εδώ, μέσα στο μουσείο, ζωγραφισμένο σε ένα μικρό κομμάτι αρχαίου αγγείου;
Ζείτε εκατοντάδες χρόνια μετά, κι όμως ξέρετε πώς έμοιαζε η μορφή μου.
Μπορείτε να με δείτε καθώς ετοιμάζομαι να φορέσω τη μάσκα μου για να παίξω στο θέατρο.
Βέβαια, δεν είμαι στην καλύτερη στιγμή της ζωής μου... εδώ που τα λέμε, μπορεί και να ήταν η χειρότερη.
Όταν θυμάμαι την ιστορία εκείνης της παράστασης, ακόμα και σήμερα, μετά από αιώνες, με πιάνει
τόση κούραση που μου 'ρχεται να χασμουρηθώ!

Αν μέσα στο μουσείο βρεθείτε μια φορά
ίσως και να με δείτε σε μία ζωγραφιά.



Σ' ένα κομμάτι αγγείου τόσο δα μικρό
φαίνομαι καθαρά μια μάσκα να κρατώ.

Την περιπέτειά μου θα σας διηγηθώ
μα πρέπει πριν απ' όλα να σας συστηθώ!

Ευτύχιο με λένε κι όσο πούλαγα κρασί
ηθοποιό ποτέ μου δεν με είχα φανταστεί.

Με λένε Ευτύχιο, αλλά, θα δείτε, σε αυτή την ιστορία είμαι τόσο άτυχος που έπρεπε να με φωνάζουν Ατύχιο!

Μη φανταστείτε πως σπούδασα για να γίνω ηθοποιός. Όχι, όχι, έμπορος είμαι. Έχουμε ένα κτήμα στην Παιανία. Ο αδελφός μου το φροντίζει και φτιάχνει ωραίο κόκκινο κρασί, ενώ εγώ πηγαίνω στην αγορά της Αθήνας και το πουλάω. Μένω πολύ κοντά στην αγορά, τη βλέπω μόλις ανοίγω το παράθυρό μου. Αν κάποια μέρα τύχει να μην πάω, είναι πάλι σαν να είμαι εκεί. Ακούω τους θορύβους της, τις φωνές των εμπόρων, τους ανθρώπους που μαζεύονται για να κάνουν τις δουλειές τους...

Αλλά ας γυρίσουμε στην ιστορία μας.

Ήταν καλοκαίρι, όταν ένα πρωί συνάντησα το γείτονά μου, τον ποιητή Αριστογράφη, και ήταν τόσο χαρούμενος που γελούσαν τα μουστάκια του και τα μακριά του γένια.



Μα ένα πρωί συνάντησα τον Αριστογράφη,
τον γείτονά μου ποιητή που όλο στίχους γράφει.

Γελούσε και μου είπε χαρούμενος πολύ:
«Φέτος θα πάρω μέρος στου Διονύσου τη γιορτή!»

«Και ξέρεις, τώρα ψάχνω για ηθοποιό.
Χμ! Μα εσύ μου κάνεις, για έλα να σε δω!

Έχεις σώμα σπητό και φωνή καθαρή,
θέλεις ν' ανέβεις στου θεάτρου τη σκηνή!»

- Αγαπητέ μου Ευτύχιε, με χαιρετάει ο Αριστογράφης, έχω ένα νέο καταπληκτικό: φέτος οι άρχοντες της πόλης διάλεξαν τα έργα μου για να διαγωνιστώ στη γιορτή του θεού μας, του Διονύσου.
- Καλέ μου Αριστογράφε, πολύ χαίρομαι για σένα. Και ποιος είναι ο χορηγός σου;
- Μου έδωσαν για χορηγό τον Πλουσίωνα.
- Α, φίλε μου, είσαι τυχερός. Ο Πλουσίωνας είναι γενναιόδωρος άνθρωπος, όχι κανένας μίζερος τσιγκούνης. Σίγουρα δεν θα ντύσει το χορό σου με κουρέλια.
- Ναι, ναι... Ψάχνω όμως τους ηθοποιούς μου.
- Δύσκολη δουλειά. Σου εύχομαι καλή τύχη.
- Ευχαριστώ, Ευτύχιε. Αλλά... για να σε δω καλύτερα... Για κάνε μια στροφή από 'δω... ναι... γύρνα λίγο από 'κεί... μμμ μάλιστα... δεν είναι άσχημα... είσαι ψηλός, λίγο γεματούλης, αλλά όχι κοιλαράς. Για τραγούδα λίγο... για χόρεψε...
- Τι λες, Αριστογράφε; Τρελάθηκες τελείως;



«Μπα... δεν μπλέκομαι εγώ με όλ' αυτά.
Εμένα η δουλειά μου είναι τα κρασιά».

- Καλά, δεν πειράζει, τώρα που το σκέφτομαι σε έχω ακούσει στη γιορτή της θεάς Αθηνάς να τραγουδάς. Ναι, το θυμάμαι, έχεις καθαρή φωνή και ευχάριστη. Ακόμα και από τις κινήσεις σου δεν λείπει η αρμονία.
 - Αριστογράφη, δεν φαντάζομαι να σκέφτεσαι να...
 - Γιατί όχι, φίλε μου Ευτύχιε, γιατί όχι;
 - Γιατί, Αριστογράφη, εγώ δεν έχω σχέση με αυτά. Γιατί δεν το κάνεις εσύ; Γιατί δεν βρίσκεις κάποιον άλλο;
 - Α, εγώ δεν μπορώ. Είμαι βέβαια θαυμάσιος ποιητής, όμως μπροστά στον κόσμο χάνω τα λόγια μου και τρομάζω. Είμαι συνέχεια αφηρημένος και όλο ξεχνάω. Ενώ εσύ, φίλε μου Ευτύχιε, είσαι συνηθισμένος: βλέπεις κόσμο στην αγορά, φωνάζεις πιο δυνατά από όλους τους εμπόρους, δεν ξεχνάς ποτέ, η μνήμη σου είναι σαν του ελέφαντα, η κορμοστασιά σου σαν του λιονταριού, η φωνή σου σαν του αηδονιού...
- Ε, με κάτι τέτοια ο πονηρός ο Αριστογράφης κατάφερε να με πείσει να παίξω στα έργα του. Μπλέχτηκα στην ιστορία και άρχισα να μαθαίνω ολόκληρα κατεβατά από στίχους.

Μα μ' έπεισε τελικά κι άφησα τις ντροπές
κι άρχισα να μαθαίνω στίχους και στροφές.



Κάπως έτσι πέρασαν οι μήνες. Βρισκόμαστε τώρα τρεις μέρες πριν αρχίσει η μεγάλη γιορτή του Διονύσου. Όλοι, ηθοποιοί, χορευτές και μουσικοί, είμαστε συγκεντρωμένοι στο σπίτι του Πλουσίωνα για πρόβα. Η ώρα περνάει. Φτάνει και ο σκευοποιός Ραπτοκλής για να μας φέρει τα κοστούμια μας, τα ρούχα και τα παπούτσια που θα φορέσουμε στην παράσταση. Καθώς η νύχτα πέφτει και είμαστε όλοι πολύ κουρασμένοι, τα παίρνουμε μαζί μας για να τα δοκιμάσει καθένας σπίτι του.

Και τότε άρχισε η πιο θαυμαστή και περίεργη περιπέτεια που έζησε ποτέ ηθοποιός. Ίσως να δυσκολευτείτε να πιστέψετε όσα θα σας πω, όμως είναι όλα αλήθεια.

Ο Πλουσίωνας ήταν ο χορηγός μας,
πλήρωνε τα κοστούμια και το φαγητό μας.



Ρούχα και παπούτσια έραβε ο Ραπτοκλής,
τεχνίτης ήταν έμπειρος, μα ήταν κι ατζαμής...

Ήμασταν πια τρεις μέρες πριν από τη γιορτή,
καθένας το κοστούμι του πήρε για να δει.

Γυρίζω, λοιπόν, κατάκοπος στο σπίτι και σκέφτομαι:

- Θα δοκιμάσω γρήγορα γρήγορα το κοστούμι και τις μπότες μου κι έπειτα θα ρίξω έναν ύπνο...

Μα τους θεούς, θα κοιμάμαι μέχρι την ώρα που θα ξαναπάω αύριο στον Πλουσίωνα για πρόβες.

Πιάνω το χιτώνα μου, τον φοράω και ήταν τέλειος πραγματικά. Τι όμορφο χρώμα, τι κρόσσια, τι ζώνη, τι μανίκια! Όλα στα μέτρα μου και καλοφτιαγμένα. Ο Ραπτοκλής είχε βάλει όλη του την τέχνη.

Πιάνω και τα ωραία τα μποτάκια μου, δερμάτινα με χρυσά κορδόνια. Πάω να τα δοκιμάσω... και τι να δω; Ο ξεμυαλισμένος ο Ραπτοκλής τα είχε ράψει από πάνω ως κάτω, ούτε μπορούσα να τα ξεχωρίσω, ούτε και να τα ανοίξω για να χώσω το πόδι μου μέσα.

Συμφορά μου! Τι κάνουμε τώρα;

Πιάνω ένα κοφτερό μαχαίρι και αρχίζω να κόβω τις κλωστές... και χρατς και χρουτς και χρατς και χρουτς... Αλλά βλέπω πως αυτή η δουλειά παίρνει ώρα και δεν τελειώνει.

Απελπισμένος κάθομαι σε ένα σκαμνί και βράζω από το κακό μου.

- Ι, Ι, Ι, Ευτυχία! ακούω τότε μια μικρή φωνούλα.

- Τι, ποιος είναι εδώ; ρωτάω αλλά τίποτα δεν βλέπω.

- Ι, Ι, Ι, εδώ, στα πόδια σου.

Σκύβω και τι να δω; Ένα άσπρο ποντικάκι! Καθόταν δίπλα μου και τραβούσε τα κρόσσια από το κοστούμι.

Τα ρούχα χωρίς λάθος ήταν καλοραμμένα
μα όσο για τα παπούτσια... δεν ήταν τελειωμένα.

Είχε ξεχάσει ο Ραπτοκλής να κόψει τις κλωστές!

«Να πάρει! Εγώ θα κάνω των άλλων τις δουλειές!»



Και τότε μου απάντησε μια άγνωστη φωνή:

«Η Πόντιγξ θα σε βοηθήσει γιατί σε συμπαθεί!»

- 
- Ποιος είσαι εσύ; λέω ξαφνιασμένος.
 - Είμαι η Πόντιγξ και μένω εδώ, σε μια τρύπα στον τοίχο του σπιτιού σου. Βλέπω πως έχεις προβλήματα και επειδή σε συμπαθώ, γιατί δεν έχεις ούτε γυναίκα ούτε γάτα να με κυνηγάει, ήρθα να σε βοηθήσω.
 - Εσύ;
 - Ι, Ι, εγώ.
 - Μα πώς;
 - Θα δεις. Μόνο που...ε, να, ξέρεις, θέλω και εσύ να κάνεις κάτι για μένα.
 - Πες μου, τι θέλεις; Μήπως να σου φέρω εκλεκτή μυτσήθρα; Μήπως κανένα νόστιμο σαλαμάκι;
 - Όχι... αλλά, να, τα παιδιά μου είδαν τα χρυσά κορδόνια στα παπούτσια σου και τα ζήλεψαν.
Μόλις τελειώσει η παράσταση θα μου τα δώσεις για να παίζουν;
Να συμφωνήσω ή να μη συμφωνήσω; Και βέβαια συμφωνώ!
Η Πόντιγξ φωνάζει τότε τα παιδιά της. Όλοι μαζί στρώνονται στη δουλειά και με τα δοντάκια τους τρώνε τις κλωστές. Πριν λαλήσουν τα κοκόρια οι μπότες μου είναι έτοιμες!

«Από σένα όμως θέλω τα κορδόνια τα χρυσά
δώρο να τα κάνω, να παίζουν τα παιδιά!»,

«Θα σου τα χαρίσω μετά απ' τη γιορτή

Μα έλα να βιαστούμε πριν έρθει το πρωί!»



Χρίτσι, χρίτσι, τρία ποντικάκια δούλεψαν μαζί
κι άνοιξαν τις μπότες το πόδι μου να μπει!

Την άλλη μέρα μου 'δωσε τη μάσκα ο Ραπτοκλής

μα ήταν τυλιγμένη και άντε να τη δεις!

Την άλλη μέρα, πάω ξανά στο σπίτι του Πλουσίωνα. Είμαι πολύ κουρασμένος, αλλά τι να γίνει, κάνουμε πρόβες μέχρι το βράδυ. Έρχεται ο Ραπτοκλής, αυτή τη φορά για να μας φέρει τα προσωπεία. Παίρνω το πακέτο μου και γυρίζω κατά τα μεσάνυχτα στο σπίτι.

Μόλις φτάνω, ξετυλίγω το πακέτο, φοράω το προσωπείο και τι να δω; Θεοί, αν τον πιάσω στα χέρια μου τον Ραπτοκλή, δεν θα γλιτώσει! Καλέ, ερωτευμένος είναι; Δεν άφησε ούτε μια τρύπα να αναπνέω, ο τρελός, ούτε ένα άνοιγμα για να βλέπω, και το στόμα το έκανε κλειστό!

Τι να κάνω τώρα; Να πιάσω να τα ανοίξω μόνος μου; Κι αν τη χαλάσω τη μάσκα, ο Ραπτοκλής σίγουρα δεν θα προλάβει να φτιάξει άλλη... και είμαστε δύο μέρες πριν από τη γιορτή. Διόνυσέ μου, βοήθησέ με, για σένα τα περνάω όλα αυτά!

- Ι, Ι, Ι, η Πόντιγξ είναι εδώ!

Μόλις την ξετύλιξα δεν άντεξα ο καημένος,
κραυγή μεγάλη έβγαλα και ήμουν βαστισμένος.

Δεν είχε κάνει τρύπες στα μάτια και στο στόμα,
θα ήταν πολύ δύσκολο και να αναπνέω ακόμα!



«Τι έπαθες ο άτυχος πριν από τη χιορτή...»

Νά'τη πάλι η Πόντιγξ την πιο δύσκολη στιγμή!



- Αχ, καλή μου Πόντιγξ, τι μπορείς να κάνεις εσύ;
- Θα δεις... μόνο που θέλω και εσύ κάτι να μου δώσεις.
- Βοήθησέ με, Πόντιγξ, και από μένα ό,τι θες! Θες φρέσκα λαχανάκια; Θες το καλύτερο μέλι; Θες τυράκι καπνιστό;
- Ι, Ι, Ι, δεν θέλω το τυρί, αλλά να, είδα τα μαλλιά που κρέμονται από τη μάσκα σου και τα ζήλεψα. Ωραίο, ζεστό μαλλί, από άσπρο προβατάκι... να μου το 'δινες να φτιάξω για τα παιδιά μου χειμωνιάτικο παπλωματάκι!

Να συμφωνήσω ή να μη συμφωνήσω; Και βέβαια συμφωνώ.

Η Πόντιγξ φωνάζει τα ποντικάκια της. Μια και δυο αρχίζουν να ροκανίζουν τη μάσκα εκεί όπου τους δείχνω.

- Πώς τα πάτε; τους ρωτώ.

- Ι, Ι, Ι, υπάρχουν σίγουρα πιο νόστιμα πράγματα να δοκιμάσεις. Ευτυχώς όμως είναι από λινό και... τρώγεται!

Με την οικογένειά της να δουλεύει όλη νύχτα, η Πόντιγξ τα κατάφερε. Πριν λαλήσουν τα κοκόρια, η μάσκα μου είναι έτοιμη.

- Καλή μου Πόντιγξ, δυο φιλιά σου δίνω στο άσπρο σου μουσούδι! Και το πάπλωμα δικό σου και μεγάλη χάρη σου χρωστώ!

«Θα σε βοηθήσω με χαρά, μα θέλω ένα δωράκι,
από της μάσκας τα μαλλιά ζεστό παπλωματάκι!»

«Θα σου τα χαρίσω μετά απ' τη χιορτή
μα έλα να βιαστούμε πριν έρθει το πρωί!»



Χρίτσι, χρίτσι, τρία ποντικάκια δούλεψαν μαζί
κι έκαναν στη μάσκα μου τρύπες απ' την αρχή!

Το τελευταίο βράδυ πριν από τη γιορτή,
από τις πρόβες τις πολλές είχα πια κουραστεί.

Ξημερώνει η τρίτη μέρα και πάω πάλι στον Πλουσίωνα. Είμαι πολύ πολύ πολύ κουρασμένος, τόσο που σέρνω τα πόδια μου με δυσκολία. Τι να γίνει όμως; Είναι τελευταία μέρα και κάνουμε πρόβες μέχρι το βράδυ.

Πιο κουρασμένος ακόμα, γυρίζω στο σπίτι.

Κοιτάζω τα ρούχα μου – όλα εντάξει.

Τα παπούτσια μου – έτοιμα.

Το προσωπίο – άριστο.

Το σπαθί που πρέπει να κρατώ – στη θέση του.

Εγώ όμως δεν μπορώ να ησυχάσω. Κοιτάζομαι σ' ένα μικρό καθρέφτη. Χάλια! Ούτε να ξυριστώ δεν έχω προλάβει και μοιάζω με σκαντζόχοιρο. Ευτυχώς δεν θα φαίνεται το πρόσωπό μου, αφού θα φοράω μάσκα. Φέρνω δυο-τρεις βόλτες στο δωμάτιο. Προσπαθώ να πω τα λόγια του ρόλου μου. Και τότε είναι που γίνεται η καταστροφή! Δεν θυμάμαι τους στίχους μου! Να είναι η κούραση, η αϋπνία, η αγωνία; Τόσοι μήνες, τόσες πρόβες και δεν μπορώ να θυμηθώ ούτε μία λέξη! Αχ Διόνυσε, λυπήσου με και εγώ θα σου στείλω πέντε κιλά κρασί από το καλύτερο... άντε και δέκα! Μόνο μη μ' αφήνεις έτσι, θα γελάει όλη η πόλη, θα μου σφυρίζουν, θα μου πετάνε σάπια φρούτα, θα ντρέπομαι να βγω από το σπίτι!

- Ι,Ι,Ι, τι τρέχει, Ευτύχιε, και τρέμεις σαν ποντίκι μπροστά σε πεινασμένο γάτο; ακούω τη γνωστή φωνούλα.
 - Πόντιγξ, μου συμβαίνει κακό μεγάλο και αυτή τη φορά δεν μπορείς να με σώσεις. Ξέχασα τα λόγια μου!
 - Όλα;
 - Ακόμα και το πρώτο!
 - Κατάλαβα, πάλι μαζί θα την περάσουμε τη νύχτα...
 - Σώσε με, Πόντιγξ, και εγώ θα σου δώσω ό,τι θες!
 - Ξέρεις τι θέλω, Ευτύχιε; Από τότε που παντρεύτηκα και έκανα παιδιά, είμαι συνέχεια κλεισμένη μες στο σπίτι, δεν κάνεις και 'συ καμιά γιορτή για να δω λίγο κόσμο... Αν λοιπόν τα έργα του Αριστογράφη κερδίσουν στους αγώνες και πάρετε το στεφάνι από κισσό, θέλω να με πάρεις μαζί σου στο γλέντι που θα γίνει στο σπίτι του Πλουσίωνα.
- Να συμφωνήσω ή να μη συμφωνήσω; Και βέβαια συμφωνώ.
Ξημερώνει η επόμενη μέρα, παίρνω την Πόντιγξ και ξεκινάμε για το θέατρο του Διονύσου.
Τώρα, βέβαια, ντρέπομαι για αυτό που θα σας πω, αν όμως υποσχεθείτε ότι θα το κρατήσετε μυστικό, θα σας το ομολογήσω...

Συνέβη τότε κάτι που ήταν τρομερό.

Ξέχασα τα λόγια μου που τα 'ξερα νερό!

Η Πόντιγξ εμφανίστηκε ακόμα μια φορά
για να με σώσει πάλι από την συμφορά.

Η Πόντιγξ κρύφτηκε μέσα στο φαρδύ μανίκι μου και μου ψιθύρισε τα λόγια ένα-ένα!
Αν κερδίσαμε τελικά την πρώτη νίκη; Μα ναι, φυσικά κερδίσαμε! Και πήραμε ο Αριστογράφης, ο
Πλουσίωνας και εγώ το στεφάνι από κισσό.
Έτσι, το ίδιο βράδυ, με την Πόντιγξ και τα ποντικάκια της πήγαμε στο μεγάλο γλέντι, στο σπίτι του
Πλουσίωνα.
Πώς περάσαμε;
Εγώ, να σας πω την αλήθεια, τίποτα δεν θυμάμαι. Τόσο κουρασμένος ήμουν, που με πήρε ο
ύπνος καθισμένο σε μια γωνιά.
Η Πόντιγξ πάντως μου είπε ότι
Έφαγαν
Και ήπιαν
Και τραγούδησαν
Και χορέψαν
Και ότι η βραδιά αυτή θα της μείνει, μα τους θεούς, αξέχαστη!



«Κρυμμένη στο μανίκι σου τα λόγια θα θυμίσω
μα θέλω αν νικήσετε μαζί σας να γλεντήσω!»

Στου Διόνυσου το θέατρο κερδίσαμε τη νίκη,
πρωτιά μεγάλη πήραμε εγώ και το ποντίκι!





Στο σπίτι του Πλουσίωνα εκείνη τη βραδιά
μα του θεούς περάσαμε αξέχαστα, παιδιά!

Ο θεός Διόνυσος και το θέατρό του κάτω από την Ακρόπολη της Αθήνας

Ο Διόνυσος ήταν ο θεός του κρασιού και του θεάτρου. Οι αρχαίοι τον φαντάζονταν νέο και όμορφο, με μακριά μαλλιά στεφανωμένα με κισσό. Πίστευαν ότι ζούσε κοντά στη φύση και είχε για φίλους παράξενα πλάσματα, τους Σατύρους, τους Σίληνους και τις Μαινάδες. Όλοι μαζί έπιναν κρασί, έπαιζαν μουσική με τον αυλό και τη λύρα, χόρευαν και τραγουδούσαν.

Οι άνθρωποι ήθελαν και εκείνοι να έχουν τέτοιες γιορτές, να περνούν όμορφα και να ξεχνούν έγνοιες και προβλήματα. Τις κρύες μέρες του χειμώνα, όταν οι νύχτες έμοιαζαν ατελείωτες και η άνοιξη πολύ μακρινή, ένιωθαν ακόμη πιο έντονη αυτή την ανάγκη. Έτσι, οι κάτοικοι της αρχαίας Αθήνας σκέφτηκαν να φέρουν στην πόλη τους τη λατρεία του Διονύσου. Έχτισαν έναν μικρό ναό στους πρόποδες του λόφου της Ακρόπολης κι εκεί έστησαν ένα παλιό ξύλινο άγαλμα του θεού. Για να κάνουν τις γιορτές τους δεν χρειαζόνταν πολλά. Έφτανε να υπάρχει κοντά στο ναό ένας κυκλικός χώρος που θύμιζε τα αλώνια, εκεί όπου καθαρίζουν τα στάχυα και παίρνουν τον καρπό τους. Ο χώρος αυτός ονομάστηκε ορχήστρα, γιατί εκεί χόρευαν και τραγουδούσαν για να ευχαριστήσουν τον θεό Διόνυσο. Αργότερα, μάλιστα, στη μεγάλη γιορτή του Διονύσου, τα Διονύσια που γίνονταν το μήνα Μάρτιο, έπαιζαν και θέατρο. Οι ποιητές με τα έργα τους ζωντάνευαν ιστορίες για θεούς, βασιλιάδες και ήρωες, ιστορίες που όλοι ήξεραν και αγαπούσαν και γι' αυτό περίμεναν με μεγάλη αγωνία να τις δουν. Όποιος, μάλιστα, έγραφε τα πιο ωραία έργα, κέρδιζε βραβείο, ένα στεφάνι από κισσό, σαν εκείνο που φορούσε στα μαλλιά του ο Διόνυσος.

Οι άνθρωποι που παρακολουθούσαν τα έργα στέκονταν στην αρχή όρθιοι γύρω-γύρω. Όσο περνούσαν τα χρόνια όμως, μαζεύονταν όλο και πιο πολλοί θεατές, τόσο που πια ερχόταν όλη η πόλη. Σκέφτηκαν τότε να καθίσουν στην πλαγιά του βράχου, δίπλα στο ναό και κάτω από την Ακρόπολη, έτσι ώστε να μπορούν να βλέπουν ακόμα και όσοι κάθονταν πίσω-πίσω. Μάλιστα, επειδή όλοι έβλεπαν καθαρά, είχαν, δηλαδή, καλή θέα σε όσα γίνονταν στην ορχήστρα, όλος ο χώρος ονομάστηκε θέατρο.

Στην αρχή οι θεατές κάθονταν στο χώμα, μετά έφτιαξαν ξύλινους πάγκους και στο τέλος πέτρινα καθίσματα. Έπρεπε να είναι άνετα, αφού για πέντε μέρες πήγαιναν στο θέατρο με την ανατολή του ήλιου και έμεναν εκεί για τουλάχιστον επτά ώρες! Έτσι, έπαιρναν μαζί τους σκεπάσματα και κουβέρτες για να μην τους πιάσει το ανοιξιότικο κρύο και



το φαγητό τους για να μην πεινάσουν.

Στην πιο όμορφη θέση, σε θρόνο φτιαγμένο ολόκληρο από μάρμαρο, με πόδια σαν του λιονταριού, καθόταν ο ιερέας που φρόντιζε το ναό και το ξύλινο άγαλμα του θεού Διονύσου.

Και οι ηθοποιοί; Και ο χορός; Έπρεπε να έχουν και αυτοί έναν χώρο: για να ντύνονται, να αφήνουν τα ρούχα, τα παπούτσια και τις μάσκες τους, να αλλάζουν κοστούμι αν έπαιζαν πολλούς ρόλους, να περιμένουν τη σειρά τους μέχρι να βγουν στην ορχήστρα... Έφτιαχναν πρόχειρα, λοιπόν, ένα μικρό δωματάκι από ξύλα, τη σκηνή. Όταν



όμως όλο το θέατρο χτίστηκε με πέτρα, έγινε πέτρινη και η σκηνή. Σήμερα όμως το μόνο που σώζεται στη θέση αυτή είναι ένα βάθρο στολισμένο με αγάλματα από μάρμαρο που διηγούνται τη ζωή του Διονύσου: πώς γεννήθηκε, πώς έμαθε στους ανθρώπους να καλλιεργούν το αμπέλι και να φτιάχνουν το κρασί, πώς ήταν οι φίλοι του οι Σάτυροι και οι Σιληνοί, πώς φτιάχτηκε ο ναός του κάτω από την Ακρόπολη...

...Αλλά τα χρόνια πέρασαν και άλλαξαν πολλά. Οι άνθρωποι σταμάτησαν να λατρεύουν τον Διόνυσο. Ούτε πήγαιναν πια στο θέατρο

για να δουν παραστάσεις. Καθώς κανένας δεν ερχόταν στο μέρος αυτό, το κάλυψαν τα χώματα και δεν φαινόταν πια. Χτίστηκαν πάνω του σπίτια και ανάμεσά τους καλλιεργήθηκαν χωράφια... Ώσπου...

...Ώσπου ήρθαν οι αρχαιολόγοι, έγινε ανασκαφή και το θέατρο βγήκε ξανά στο φως. Έτσι, μπορούμε να ερχόμαστε σήμερα και να το βλέπουμε – ενώ οι αρχαιολόγοι, μαζί με τους αρχιτέκτονες και τους συντηρητές, συνεχίζουν να το μελετούν, να το σχεδιάζουν, να το φροντίζουν και να προσπαθούν προσεκτικά να μάθουν τις ιστορίες και τα μυστικά που κρύβει.



Κομμάτι αγγείου που βρέθηκε στον Τάραντα της Κάτω Ιταλίας.
350-340 π.Χ. Μουσείο Martin von Wagner, Würzburg

Να 'μαι πάλι! Θα θυμάστε βέβαια ότι είμαι ζωγραφισμένος πάνω σε ένα κομμάτι αρχαίου αγγείου. Φοράω θεατρικό κοστούμι, δηλαδή κοντό χιτώνα και ψηλές μπότες που δένουν μπροστά. Στο αριστερό μου χέρι κρατάω ένα μικρό σπαθί και στο δεξί τη μάσκα μου.

Το κομμάτι του αγγείου με τη μορφή μου βρέθηκε σε μια πόλη της Ιταλίας, τον Τάραντα, αλλά σήμερα μπορεί κανείς να με δει σε ένα μουσείο της Γερμανίας.

Τι θα λέγατε αν σας γνώριζα μερικούς φίλους μου από άλλα μουσεία;

Είμαι κι εγώ ένα κομμάτι αρχαίου αγγείου. Από τη ζωγραφιά μου έχει σωθεί ένας νέος, μισός κι αυτός, που κρατάει μια γυναικεία μάσκα. Στο αρχαίο θέατρο έπαιζαν μόνο άντρες που έκαναν και τους γυναικείους ρόλους. Το ξέρετε ότι οι γυναικείες μάσκες βάφονταν με ανοιχτά χρώματα, ενώ οι αντρικές με σκούρα; Αν θέλετε να με δείτε από κοντά, ελάτε στο Μουσείο της Αρχαίας Αγοράς, στην Αθήνα.



Κομμάτι αγγείου για το κέρασμα του κρασιού (οινοχόη) με λεπτομέρεια νέου που κρατάει προσωπείο τραγικής ηρωίδας.
470-460 π.Χ.

Αντίθετα από τα άλλα δύο αγγεία, εγώ κατάφερα να σωθώ ολόκληρο. Η ζωγραφιά μου δείχνει μια σκηνή κωμωδίας με δύο μάγειρες να δέχονται επίθεση από χήνες. Θα με συναντήσετε, αν κάνετε μια επίσκεψη στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.



Αγγείο για το ανακάτεμα του κρασιού (κρατήρας) με σκηνή κωμωδίας, 380-370 π.Χ.



Χάλκινο ειδώλιο ηθοποιού της Νέας Κωμωδίας.
Παριστάνει δούλο σε βωμό. Μέσα 2ου-μέσα 1ου αι. π.Χ.

Εμένα, πάλι, με λένε ειδώλιο! Είμαι, δηλαδή, ένα αρχαίο μικρό αγαλματάκι που παριστάνω έναν κωμικό ηθοποιό. Φοράω μακριά ρούχα, ψηλά σανδάλια και μια κωμική μάσκα με αστείο στόμα. Έπαιζα τον ρόλο ενός δούλου που προσπαθούσε να γλιτώσει από την τιμωρία του αφεντικού του.

Σήμερα μπορείτε να με δείτε στο Μουσείο Κανελλοπούλου, κοντά στην Ακρόπολη.



Αγγείο για το κέρασμα του κρασιού (οινοχόη)
με παράσταση Διονύσου και Σατύρου. 520-510 π.Χ.

Είμαι κι εγώ ένα αρχαίο αγγείο που ευτυχώς σώθηκε ολόκληρο. Η ζωγραφιά μου δείχνει το Διόνυσο. Είναι ξαπλωμένος ανάμεσα στα αμπέλια και τα σταφύλια επειδή ήταν ο θεός του κρασιού. Ήταν όμως κι ο θεός του θεάτρου και προστάτευε τους ηθοποιούς.

Μην ξεχάσετε να με ψάξετε, όταν θα έρθετε στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.



Ι,ι,ι, είμαι η Πόντιγξ!

Αν η ιστορία μου σου άρεσε και θέλεις να παίξεις μαζί μου,
ακολουθήσε τις οδηγίες για να φτιάξεις τη δαχτυλόκουκλα:

Πάρε ένα ψαλίδι (με τη βοήθεια ενός μεγάλου, αν χρειαστεί).

Κόψε την εικόνα ακολουθώντας το περίγραμμα.

Δίπλωσε το χαρτί στις διακεκομμένες γραμμές.

Βάλε κόλλα εκεί που χρειάζεται.

Ένωσε τώρα την μπροστινή με την πίσω όψη.

Και είμαι έτοιμη!



Το έργο «Σχεδιασμός και παραγωγή παιδαγωγικών εργαλείων για την ανάδειξη της σημασίας του θεάτρου στην αρχαιότητα και σήμερα» (κωδικός MIS 339817) υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΟΥΣΕΙΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ISBN: 978-960-386-225-3